

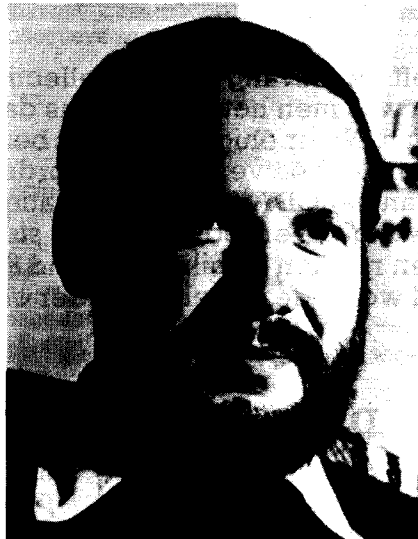
Van dingen die stabiel zijn

Er zijn geen economische wetten die voor alle plaatsen en alle tijden gelden. Er zijn in het beste geval slechts betrouwbare voorspellingen gebaseerd op stabiele verbanden. Deze stabiliteit is steeds tijdelijk, soms zeer tijdelijk. Bijvoorbeeld de eenvoudige Phillipscurve, die een verband legt tussen het werkloosheidsniveau en de nominale loonvoetveranderingen, gold als stabiel en betrouwbaar tussen 1958 en het begin van de jaren zeventig, maar liet het daarna afweten. In sommige zeldzame gevallen is een economische voorspelling al zo vaak goed uitgekomen, dat de kans dat ze in de toekomst nog wordt tegengesproken uiterst klein is. Dat de gevraagde hoeveelheid zal dalen als de prijs stijgt, is een voorbeeld van zo'n bijna zekere voorspelling. Een langdurig stabiel verband zou men de officiële status van 'economische wet' kunnen verliezen. Er is jammer genoeg geen Internationale Bond van Economen die de permanente betrouwbaarheid van een economische voorspelling in de gaten houdt en na verloop van tijd officieel erkent door de relatie in Gothisch schrift, bij te schrijven in een dun zwart boekje met economische wetten.

Zonder dat dunne zwarte boekje is de term 'economische wet' een onbeschermde titel. Futiele verbanden worden nu wet genoemd, liefst in de vorm 'Wet van Huppeldepup', in de hoop dat het aanslaat en dat de bedenker wordt toegevoegd aan de Pléiade van Onsterfelijke Economen. Economen uit de vorige eeuw hadden daar meer behoefte aan dan nu en uit die tijd stammen wetten die meer met veronderstellingen dan voorspellingen te maken hebben. De wet van de afnemende meeropbrengsten en de wet van het dalende grensnut zijn eigenlijk veronderstellingen over tekens van partiële afgeleiden. De Wet van Walras is een toepassing van dubbel boekhouden en de Wet van Say is een kluit voor exegeten. Misschien dat alleen de Wet van Gresham nog in het dunne zwarte boekje zou passen. Het boekje met economische wetten zal trouwens nooit dik worden. We zijn al ruim tweehonderd jaar serieus bezig en meer dan een handvol stabiele verbanden halen we niet. Het ziet er ook niet naar uit dat het economisch bestel stabiel zal worden. Dus de volgende tweehonderd jaar komen er vermoedelijk niet veel bij.

De essentie van een wetenschappelijke wet is de stabiliteit en de onmiskenbare betrouwbaarheid van de voorspellingen die erop gebaseerd worden. Maar we zijn niet consistent in onze naamgeving. Sommige voorspellingen worden wet genoemd terwijl ze niet uitkomen (b.v. de wet van de dalende winstvoeten van Marx). We moeten niet alles wat maar een beetje of een poosje stabiel is of constant blijft als wet gaan betitelen. Het klinkt zo archaisch. Zonder ze wet te noemen kunnen we toch nog geïnteres-

J.J.M. Theeuwes

seerd zijn in de constanten en de stabiele verbanden in de economie. We zouden dan niet een wettenboek moeten maken, maar eerder een 'boek van dingen die stabiel zijn'. Stabiliteit wordt op vier plaatsen gevonden: in ratio's, in tendensen ('stylized facts') in coëfficiënten en in de tekens van coëfficiënten.

In 1961 verscheen in de *Quarterly Journal of Economics* een artikel van L.R. Klein en R.F. Kosobud over de 'great ratios of economics', waarin zes bekende verhoudingen uit de economie waren samengebracht. Van deze verhoudingen wordt wel eens beweerd dat ze constant zijn. De drie bekendste zijn: de kapitaal-outputratio, de kapitaal-arbeidsverhouding en de omloopsnelheid. De drie andere ratio's die ze in hun artikel noemen, staan zelfs als wetten bekend. Zo staat de constante spaarquote bekend als de wet van Denison, de constante arbeidsinkomensquote als de wet van Bowley en de constante participatiegraad van de bevolking als de wet van Long. Maar echt constant zijn die verhoudingen niet. In het artikel van Klein en Kosobud wordt bij voorbeeld aangetoond dat de meeste van die verhoudingen een significante tijdstrend vertonen. We kunnen ze dus niet bijschrijven in ons boek van dingen die stabiel zijn.

Toen de groeitheorie nog bloeide was er een ander soort stabiliteit die economen aantrok: de 'stylized facts'. Dat waren lange-termijntendensen die zich in elke ontwikkelde economie voordeden en het was de taak van de groeitheorie om deze ontwikkelingen te verklaren. Voorbeelden hiervan zijn: de constante groei-voet van de gemiddelde arbeidsproductiviteit, de constante groei-voet van de kapitaal-goederenvoorraad e.d. Het gold als een kwaliteitstoets op de voorgestelde variant van de groeitheorie als het de auteur lukte om alle tendensen met enkele simpele penbewegingen te reproduceren. Kaldor van het Cambridge aan deze

kant van de oceaan begon ermee en Solow van het Cambridge aan de andere kant nam het over. Het is ondertussen samen met de belangstelling voor de groeitheorie wat weggezonden.

Constante ratio's en groei-voeten hebben iets mysterieus in een economie gekenmerkt door conjunctuurbewegingen met variërende lengte en ten prooi aan nooit aflatende stochastische schokken. Het is zeer intrigerend dat de participatiegraad van mannen en vrouwen in 1891 in Groot-Brittannië 61,3% bedroeg en bijna honderd jaar later, in 1981, nog steeds 61,0%. Vergelijkbare constante graden over lange perioden zijn ook te vinden voor andere landen. Toch weet iedereen dat onder deze constante cijfers grote verschuivingen in participatiepatronen verborgen zitten. Gehuwde vrouwen zijn veel meer gaan participeren en jongeren en ouderen veel minder. Overigens, of een tijdreeks constant is, hangt af van hoeveel variatie men wil tolereren. De ene econoom laat zijn ogen over een tijdreeks lopen en besluit dat het met de variatie wel meevalt. Bij een ander stuiten de ogen net iets te veel om de reeks stabiel te noemen.

Sommige coëfficiënten lijken wel onveranderlijk vast te liggen. In tentamenopgaven macro-economie wordt de marginale consumptiequote zo vaak op 0,8 geprikt, dat het lijkt of het echt zo is. Er zijn ook geschatte coëfficiënten waarvan men heeft gedacht dat ze constant waren. Een bekend voorbeeld is de 'Tinbergen Two'. Naar analogie daarmee zou men ook kunnen verwijzen naar de 'Jorgenson One' en de 'Okun Three'. De één van Jorgenson is de grootte van de prijselasticiteit van de gewenste kapitaal-goederenvoorraad. Hierover ontspan zich aan het eind van de jaren zestig een forse empirische discussie. Het resultaat was dat de één verdween. De twee van Tinbergen is de elasticiteit van de ruilvoetverhouding in de exportvergelijking van het CPB-model uit de jaren vijftig. De drie van Okun is de coëfficiënt in de 'wet van Okun' die zegt dat het werkloosheidspercentage daalt met een derde van de mate waarin het nationale produkt harder groeit dan zijn trendgroei. Geen van deze coëfficiënten kan nu nog worden genoteerd in het boekje van stabiele dingen.

Wat overblijft zijn de tekenuitspraken. Praktisch het enige dat houvast geeft in de economische wetenschap zijn voorspellingen over de richting van het effect. Als de prijs stijgt, daalt de gevraagde hoeveelheid; als het inkomen stijgt, nemen de consumptieve bestedingen toe, enz. Het is niet veel. Uiteindelijk staan er in het dunne zwarte boekje van dingen die stabiel zijn alleen maar plusjes en minnetjes. Verder komen we niet. De economie is eerder een verhaal van dingen die voorbijgaan.

J.J.M. Theeuwes